

UDK 371.212.1:37.017(497.11 Бујановац)

Драган Тодоровић

Универзитет у Нишу – Филозофски факултет

Јован Живковић

Висока школа за васпитаче струковних студија

Алексинач

УЧИТЕЉЕВАЊЕ ТОМИСЛАВА ЈОВАНОВИЋА У ЛОПАРДИНЦУ (БУЈАНОВАЦ)¹

О селу Лопардинце

Етнички чисто српско, са око 200 кућа и 825 житеља, село Лопардинце пет километара удаљено је од Бујановца. Ушушкано у централном делу општине, са којом га повезују асфалтни пут и редовна аутобуска линија. Са запада се граничи са Великим и Малим Трновцем, са севера Брезницама, док су му „комшије“ с истока Карашник и део општине Врање, а са југа Раковац.

Село нема просторни план развоја; од силних идеја из минулог доба једино је црква подигнута. На нивоу предлога још увек су изградња Дома културе, уређивање канализационе мреже, корита реке Скок и депоније, као и побољшање уличне расвете.

Од постојећих привредних, саобраћајних или производно-услужних погона издвајају се бетоњерка „Ђоре“, фабрика намештаја „Екостил“ и ауто-превозно предузеће „Перица“. Сељани се махом занимају ратарским и сточарским пословима, њих двестотинак. Сто и двадесет их је упошљено у индустрији, администрацији, трговини или угоститељству, али је ту и око три стотине пензионера. У време структурних друштвених промена село бележи повратнике у пољопривредну делатност, махом из редова бивших гастарбајтера, којима се придружује значајан број сезонаца (Живковић и Костић 2012).

Учитељ Томислав Јовановић

Томислав Јовановић рођен је 1964. године у Врању, округ Јабланички. Најпре је завршио врањску Педагошку академију 1986, а затим и Учитељски факултет у Нишу 2005. године. Супруга је запошљена у бујановачкој Дуванској индустрији и имају двојицу синова: млађи је средњошколац завршне године зу-

---

¹ Припремљено у оквиру пројекта *Одрживост идентитета Срба и националних мањина у пограничним општинама источне и југоисточне Србије* (179013), који се изводи на Универзитету у Нишу – Машински факултет, а финансира га Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

ботехничког смера, а старији бруцош на београдском Фармацеутском факултету. Стално борави у Врањској Бањи, одакле свакодневно прелази 32 километра до Бујановца и назад, не би ли подучавао десеторо првенаца.

Пуну деценију послује као комерцијалиста у Туристичкој агенцији у родном граду, да би 1997. започео просветни рад у основној школи „29. новембар“ у Лучану, етнички чистој албанској школи, тачније њеним издвојеним одељењима у Летовици и Несалцу, на дванаестом километру од Бујановца у правцу Косова. Тамо је млађим разредима предавао предмет „Језик друштвене средине“.

Године 2001. прелази у бујановачку основну школу „Бранко Радичевић“, односно истурено одељење у Лопардинцу, али и наставља са професионалним усавршавањем: уписује нишко одељење призренског Учитељског факултета са седиштем у Лепосавићу. Викендом похађа предавања у Нишу и дипломира 2005. године. Остаје веран службовању у Лопардинцу до данашњих дана, упркос чињеници да се за дванаест година број школараца са 57 смањио на 37. Учитељску посвећеност исказао је и оспособљавањем треће учионице за рад са децом, од личних прихода и сопственим залагањем, уз скромну физичку и финансијску помоћ заједнице.

О школи у селу Лопардинце

Иако тек километар и по ваздушном линијом удаљено од чисто албанског Великог Трновца,² Лопардинце насељава готово искључиво српски етнос. Школа постоји од давне 1928. године, када је бројала шездесетак ученика. Реновирана је после Другог светског рата, а последњи пут након НАТО бомбардовања 2000. године (слика 1). Сређена је таваница, не и кров у целости, побољшано је осветљење и окречене учионице, уређен предњи део дворишта. Током 2010. године на другој половини школског имања асфалтиран је терен за кошарку, рукомет, мали фудбал и одбојку (слика 2). На спортском се игралишту по лепом времену реализују часови физичког васпитања; у свим другим ситуацијама, игралиште је на располагању селу. Учитељи су довели струју и осветлили овај део школског простора, омогућивши да се у вечерњим сатима упале рефлектори и организују разни културни програми. Дограђени су спољни санитарни чвор за школску децу и шупа за дрва за огрев (слика 3). Средства су обезбеђена из донације ОЕЦД-а, јер школа није обухваћена акцијом државног Министарства просвете симболичног наслова „сеоске школе без пољског ве-це-а“. Са председником Месне заједнице озбиљно се преговара о оплемењивању школског платоа пригодним мобилијаром (љуљашке и тобогани), како би послужио и осталој сеоској деци за игру и забаву.

---

² О Великом Трновцу, као главном дистрибутивном центру трговине наркотицима за Балкан, српски медији последњи пут су извештавали крајем октобра месеца ове године, поводом смрти полицајца Горана Ђорђевића, кога је непознати возач „аудија“ усмртио приликом обављања дужности на улазу у село. Види: *Политика*, 23. и 24. октобар 2013, стр. 9.

Школу похађају 37 ученика у сва четири нижа основношколска разреда; на располагању су им три учионице (напоменуто је већ: једну је лично учитељ Тома оспособио за коришћење / слике 4и 5/). Школска је зграда истовремено намењена и организовању припремне предшколске наставе, пошто село нема посебан вртић (слика 6). Заједно са учитељем Јовановићем деци предају и две учитељице (Маја Стојановић и Жаклина Стојановић), имају и професорку енглеског језика и учитељицу веронауке. (Интересантно је да је она завршила биологију, али ју је Епархија врањска одредила за учитељицу веронауке.) Мала, али одабрана чета просветних радника предано ради свој посао, о чему сведоче школски зидови облепљени ученичким радовима и промотивним школским плакатима (слике 7 и 8).

Невладиној сектор заслужан је и за уношење првог компјутера, заједно са телевизором, видео и музичким стубом; скупа су стављени на располагање школи и предшколској установи. Још два компјутера намењена су лопардиначком истуреном одељењу из велике Мајкрософтове донације бујановачкој основној школи „Бранко Радичевић“ од пре шест година. У оквиру реализације пројекта „Дигитализација школа“, Министарство просвете Републике Србије доделило је школи пројектор и лаптоп. Последња помоћ стигла је од саме бујановачке општине која је финансијски помогла спровођење система централног грејања, док је предшколска установа „Наше дете“ набавила котао.

Стањем у коме се налазе, смештена уз саме школске зидове, два објекта сведоче о преимућству сакралних над световним садржајима у Србији данас. За мање од годину дана подигнута је нова, велелепна православна црква, на супрот злехудој судбини Дома културе, који је до пре само две деценије чинио добробит селу организовањем позоришних и биоскопских представа на пространој бини (слика 9). Годинама занемаривана и заборављана од стране самих мештана, сада је то потпуно девастирана зграда зарасла у шипражје, сабласног изгледа и потенцијално опасна по ученике.³ Ауторима овог текста нејасна је дволичност локалне заједнице у опхођењу према културним добрима: старање колектива и добротинство појединаца приликом подизања цркве изостало је у случају одржавања постојећег Дома културе.

Социјална структура ученика и сарадња са родитељима

Замирање оно мало постојећих привредних потенцијала у Јабланичком округу – углавном у виду погона негдашњих индустријских гиганата – током транзицијских деведесетих година прошлог века, натерали су мештане Лопардинца да се врате примарној пољопривредној производњи. Да се не ради о

³ Наиме, Томислав нам је посведочио како су школски учитељи у једном тренутку опасали руиниране зидове Дома културе жицом, са намером да спрече повређивање ученика за време боравка у школском дворишту. Убрзо, под окриљем ноћи, неко је из села скинуо и у непознатом правцу однео жицу, иначе купљену од сопствених средстава.

перспективном избору, закључујемо из следећег учитељевог податка: 60–70 момака између двадесет пете и педесете године живота још увек нису ожењени, нити је удато тридесетак девојака и жена!⁴ Они повезани брачним завезом, са друге стране, опстају у вишечланим и вишегенерацијским породицама, упућеним на прибирање скромних плодова тежачког рада са неплодне земље.

„Само родитељи двоје ученика раде у друштвеним предузећима, сви остали живе од обрађивања земље. И други су у прошлости били запошљени у јавном сектору, али су сва та предузећа у међувремену пропала, а они се окренули земљорадњи. Ево, баш данас смо констатовали после систематског прегледа да две ученице немају оверене здравствене књижице, јер су фирме у којима су њихови родитељи радили пропале. Образовање родитеља максимално достиже завршену средњу школу, а само су једној девојчици родитељи раздвојени. Остали потичу из потпуних породица, односно типичних вишечланих и вишегенерацијских сеоских породица.“

Мучно аргатовање у зноју лица свог, у резигнираном и апатичном окружењу, умногоме одређује и расположење према образовању потомака:

„У селу је завладала општа летаргија, ни сами родитељи не показују превише жеље да им деца успеју у животу.“⁵

Томислав Јовановић не спада у ред надобудних учитеља, незаинтересованих за судбину средине у којој проводе радни век. Свестан је разочарења сељака у државу која је домаћински располагала економским ресурсима на локалу и довела до лаганог одумирања њихове, до јуче каквој-таквој перспективи усмерене, заједнице. Оштрицу критике усмерава и према незаинтересованости садашњих општинских власти чији је задатак обезбеђивање примарних услова за одвијање школских активности, између осталог, унутрашњи санитарни чвор:

[...] А видели сте малопре у каквом је стању пољски ве-це! Деца треба да пређу сто метара док уопште стигну до њега, а тек смо од ове године обезбедили текућу воду да могу да оперу ручице.“

Не амнестира, међутим, сељаке за нехајан однос према првим корацима најмлађих поколења у пољу образовања. Штавише, прозива их због себичног фаворизовања хедонистичких потреба у ситуацијама које подразумевају блиску сарадњу са просветарима:

„Са родитељима сарађујем искључиво преко родитељских састанака, четири их је у току школске године. Код мене је одзив стопостотан. Ја сам упоран човек, инсистирам да се решавају сви настали проблеми, али генерално родитељи не воле да долазе у школу и да сарађују са нама. Ма, ни међусобно не умеју да људски комуницирају, осим преко ‘чаше и флаше’ испред про-

---

⁴ Сама по себи, наметнула се нова истраживачка тема – живот *старијих момака* у пограничју!

⁵ Слушамо препричан садржај разговора једног од родитеља са колегиницом из старијих разреда са последњег родитељског састанка: „Учитељице, немојте толико да се нервирате и секирате, у село нема ниједан писмен, тако ако деца заврше основну школу, добро је“.

давнице! Деси се да понекад изостану са састанка, али их ја видим како седе на пивским гајбама у продавници преко пута и алкохолишу се. “

Свестан значаја прилежног васпитно-образовног рада за потоње успехе најмлађих генерација лопардиначких школараца, учитељ Тома поносно се осврће на ранија разредна старешинства:

„Из претходне генерације мојих ученика од њих 17 само двоје није уписао средњу школу. Могу да се похвалим и да је један мој бивши ученик сада на Конзерваторијуму у Украјини, свира хармонику.

Школске и ваншколске активности усмерене на изградњу и очување културног идентитета ученика

„Са децом је у овом селу милина радити, то су неискварене душе“, прва је реченица учитеља Јовановића којом се осврнуо на ученике. Његови „првенци“ пристижу из хомогених православних породица које традиционално поштују обичаје из националне баштине, по чему се село одвајкада разликовало од града:

„Што се тиче народних обичаја, морам да вам кажем да се деца радо укључују у њихово извођење, на пример, Лазарице. Неке песмице сам им ја унапред припремио, па она то увежбају и иду од куће до куће и певају. Ту су и коледарске песме, када мушкарци иду пољем и певају, носећи крст. Исто и кад буду сеоске литије. Знам и да у Бујановцу сваке недеље воде децу у локалну цркву да присуствују црквеним обредима. “

Села са преовлађујућим српским живљем у бујановачкој општини, поред Лопардинца, јесу и Раковац, Српска Кућа и Карадник. У њима такође постоје издвојена одељења централне градске основне школе. Српска Кућа броји тек четрдесетак кућа и свега шест ученика у прва четири разреда. У Караднику их је нешто више, шеснаестак, потичу из, у селу оформљеног, прихватилишта за избеглице. На Дан школе, 27. марта, организује се годишња приредба која укључује сву школску децу у заједничке припреме. Ваннаставне активности посвећене културним садржајима укључују мање представе путујућих глумаца или мађионичара, као и предузимљив дух наставног кадра. На пример, поред часова у природи, у од села километар удаљеној летњој учионици, Томислав, Маја и Жаклина лопардиначким школарцима организују хуманитарне трке задовољства: деци од првог до четвртог разреда поделе се стартни бројеви, одреде се старт и циљ трке, а пригодне награде поделе од скромних средстава прикупљених продајом улазница.

На прва подвајања, према месту боравка и према етничком пореклу, сеоска деца наилазе у старијим разредима основне школе, кад силом прилика морају да напусте истурена одељења и наставе образовање у матичној школи.

Етикетирају их као „сељаке“, у погрдном смислу. Пиротску мултиетничност, поред Срба и Бугара, увећавају још и Роми. Од укупног броја лица обухваћених пописом у бујановачкој општини, 4576 их се изјаснило да припада ромском националном корпусу, мада их је реално много више (Попис становништва, домаћинства и станова 2011. у Републици Србији 2012). Смештена на периферији града, у близини градског гробља, основна школа „Бранко Радичевић“ у Бујановцу једина је у граду у којој се настава одвија на српском језику. Ромска деца чине више од половине од уписаних 1600 ученика. Њихов је број с почетка већи, али се каснијим осипањем знатно редукује. Албанско становништво право на образовање остварује у сопственим основним и средњим школама, не мешајући се са Србима.

„Могу да вам кажем да подвајања постоје једино кад наша деца одавде наставе школовање у Бујановцу. Етикетирају их као „сељаке“, сеоску децу. А у бујановачкој школи преовлађују ромска деца. Ове године је у први разред уписано 42-оје деце српске и 202 детета ромске националности. На почетку је таква ситуација, а већ у петом или шестом разреду, када отпадну многа ромска деца, српска деца преузимају бројчану надмоћ...

Са албанском децом не постоје никакви званични контакти, она иду у своје школе у Бујановцу и у Великом Трновцу. Ни наши људи одавде немају никакве контакте са Албанцима. Знам да двојица Срба у Трновцу, држе воденицу и ништа више. Албанци у село навраћају једино уколико купују стоку или су помоћна радна снага у изградњи стамбених објеката.“

Да кроз наставни план и програм едукују малишане о питањима идентитета већинског и других мањинских народа учитељима у Лопардинцу пружа се прилика у трећем и четвртном разреду. Најчешће се о српској историји и културним дешавањима збори из предмета „Наш крај“ и „Природа и друштво“, али недовољно, по њиховим оценама. Предлажу и могуће допуне програма:

„На пример, из музичког немамо заступљену ниједну песмицу са нашег југа коју бисмо могли да обрађујемо у раду са децом. Има неких песама са Косова, али не и са југа Србије.“

Сарадња са локалном друштвеном заједницом

Селу и месној заједници учитељи упућују прекоре због неукључивања у живот и рад школе. Савет месне заједнице помогао је једино кад је учитељ Тома заврнуо рукаве и прионуо да уређује трећу учионицу за потребе наставе: купили су „кнауф“ и фарбу за кречење. Школски Савет родитеља више узима учешће у раду матичне школе у Бујановцу, што им уписујемо као минус. Да није било бујановачке општине да уведе централно грејање и помоћи хуманитарних организација и Министарства просвете у школској опреми и компјутерима, у много тежим материјално-техничким условима би се одвијало школовање тридесет и седморо деце.

„Без иницијативе учитеља, дакле, нашег непрестаног и упорног мољакања, никада ништа нисмо добили. Прве компјутере добили смо у склопу послератног реновирања школе од невладиног сектора. Тада су нам поклонили и телевизор, видео, музички стуб, заједно на коришћење са предшколском установом. Па је онда Мајкрософт пре шест година поклатио двадесет компјутера бујановачкој школи, од чега су нама додељена два. Један од та два нам је украден, обили су школу и однели, без да се открило ко је то урадио, нити нам је додељен други. И у оквиру пројекта „Дигитализација школа“ наше Министарство просвете доделило нам је пројектор и лаптоп. Бујановачка општина нам је помогла да спроведемо централно грејање у школи: они су купили радијаторе и спровели мрежу, а предшколска установа 'Наше дете' купила је котло. Текуће поправки и послове сами обављамо, ми овдашњи учитељи: бетонирамо, закивамо и покривамо.“

Црквена општина прискочи у помоћ поводом јануарске светосавске прославе, мада главни терет поново повуче троје учитеља ентузијаста:

„За прославу Св. Саве црквена општина обично издвоји три-четири хиљаде динара и направи симболичне пакетиће за децу, уз малу приредбу посвећену овом српском просветитељу. Месни парох буде ту да пресече колач, уз присуство директора матичне школе. Последњих пар година не, али раније је био сеоски домаћин, који је за ту прилику месио погачу и припремао жито. Сада се ми учитељи међусобно организујемо у те сврхе.“

Дом културе, с почетка наше приче, био је у власништву школе. Пре две деценије на његовој великој бини организоване су бројне приредбе. Необјашњив је немар локалне заједнице, као и индиферентност успешних људи пореклом из овог краја расутих широм земље и иностранства, чиме је запостављен витални објекат за пулсирање културног живота села. Насупрот таквом понашању, школа није окренула леђа мештанима, школско двориште и даље је пресудно за одвијање сеоских збивања: отворени спортски терен и дечији је вртић, али и биоскопска дворама под рефлекторима у вечерњим сатима.

Значај стручних организација за статус учитеља у пограничју

Основни задаци *Савеза учитеља Републике Србије* и *Учитељског друштва*, струковних организација српских учитеља, јесу афирмација учитељског позива и стручно усавршавање и информисање просветних радника. Реализују се организовањем конгреса, сабора и сусрета, смотри дечјег и учитељског стваралаштва, конференција, саветовања, семинара, трибина и других скупова. Пре непуне две године поново је почело са радом и *Учитељско друштво Пчињског округа*, окупљајући у своје редове око 700 учитеља из овог краја. Тако је, рецимо, Врање овог фебруара било домаћин 29-их зимских сусрета учитеља Србије.

Квалитетна реализација наставног процеса, усклађеног са савременим стандардима живота и образовања деце, обезбеђује се осмишљавањем и организовањем програма усавршавања учитељског кадра. Чак смо на званичном сајту Савеза (<http://www.surs.org.rs/onama.html>) прочитали да међу важне задатке спада и „обука и подстицање учитеља који раде у руралним срединама на сарадњу са локалном заједницом у остваривању мултифункционалности малих сеоских школа“. Предузима ли Учитељско друштво акције усмерене на подизање свести о значају образовања у приградским и сеоским школама? Ради ли на побољшању капацитета школа у пограничју? У којој мери учествују учитељи из Лопардинца у професионалним окупљањима просветара?

„Морам да приметим да Учитељско друштво из Врања организује семинаре махом за један ужи круг истих људи. Поједини учитељи и наставници имају двеста сати стручног усавршавања, а поједини не могу да сакупе ни педесет. На делу је трка за бодовима, а ми, када се појавимо у Врању или у Бујановцу, имамо исти третман као и наши ученици: зову нас учитељима-сељацима, сеоским учитељима. Покаткад и не сазнамо да је организован неки семинар. Организују се различита предавања у која су као предавачи укључени повлашћени наставници, а тамо опет за нас нема места.“

Зарад стицања нових знања и вештина, учитељима је прописано прикупљање обавезних бодова на годишњем и петогодишњем нивоу похађањем акредитованих стручних семинара. Требало би да их у томе подржавају школе и локалне самоуправе, но много чешће принуђени су да усавршавање плаћају из сопственог џепа. И не само то. Множина семинара одржава се у великим градским центрима (Београд, Нови Сад, Ниш), до којих треба стићи и у којима треба обезбедити преноћиште, што представља додатни трошак. Чују се и оцене да је организовање семинара за наставнике постао озбиљан бизнис, па чак и погодно тле за малверзације. Питали смо за искуства у овој области учитеља Томислава Јовановића.

„Пар пута су нас звали на зимске сусрете учитеља, једном у Лесковцу, једно у Нишу. У Лесковцу смо морали да сами платимо котизацију и превоз до тамо и назад. Ето тако, из свог џепа плаћамо сакупљање неопходних сто и двадесет бодова за пет година, колико смо у обавези према правилима Министарства просвете. Чак нам се не обраћају ни издавачи, којима је у интересу да на тржиште што више пласирају своје уџбенике за рад са основношколцима. Ограничавају се на веће градске центре, а ми неретко немамо времена да баш тада дођемо у Врање на заказану промоцију.“

О животу и просветном деловању у пограничју из учитељског угла

Учитељевање на селу одувек се разликовало од оног градског. За простодушан и богобојажљив сеоски народ учитељ је био светиња, реч му се поштовала и уважавала. Вишедеценијско пропадање и срозавање критеријума у иним

областима живота одразило се и на друштвени положај и углед просветара. Како препознају себе у сеоским очима учитељ Тома и његове колегинице?

„Овде на селу још увек је дика породицама да се учитељ појави на слави или дечијем рођендану, а ако је спречен да дође, да му се нешто сутрадан донесе као дар, обично храна и пиће. Иако са боравком нисмо у Лопардинцу, чак и не учимо њихову децу, ја и колегинице имамо кућне пријатеље из села. Са пар породица врло лепо сарађујемо и дружимо се са њима. Али, то нас неће спасти од чињенице да је деце све мање и да ће школе остати без ученика, а учитељи без одељења, а онда и без посла.“

Свеколика подршка деловању српских учитеља у мултиетничким и мултиверским срединама на југу земље, не само материјална, требало би да се налази на листи приоритета надлежних образовних институција. (У Бујановцу натполовично преовлађују Албанци, у суседном Прешеву тек је сваки десети становник Србин.) Можда негде другде и јесте тако, у Лопардинцу није.

„У нашој општини тренутно једино здравство има бенефиције: око четрдесет процената им виша је плата зато што раде у мултиетничкој средини. Било је са наше стране неколико захтева да другачије будемо сагледани од државе, не само у новцу, већ и у обезбеђивању основних средстава за рад, али ништа од тога није реализовано.“

Запосленима у сеоској основној школи преостаје једино да се поуздају у – себе:

„Већ сам рекао да ми овде радимо у етнички чистој средини и немамо контакте са колегама друге нације или вере. Међусобно се нас неколико овде много помажемо, без обзира да ли долазимо из Бујановца, Врања или неког другог места. Ми себе доживљавамо као једну здраву породицу, одлично функционисемо и у сваком погледу се помажемо. Како у школи, тако и ван школе. Завиде нам на томе чак и колеге из централне бујановачке школе, у којој је запошљено око 170 људи. Говоре нам: 'Благо вама у издвојеним одељењима', а сви су гледали како да пређу у централну школу у Бујановцу.“

Учитељ Тома не гаји илузије о светлој будућности свог позива у још увек етнички чистом српском селу у непосредном албанском окружењу. Наставиће са упућивањем апела на различите државне адресе да макар мало помогну и олакшају одвијање свакодневних послова, иако досадашњи нису уродили плодом. Са своје стране, подржан залагањем и упорношћу колегиница, бринуће о опстанку постојећих образовних капацитета (слика 10).

„За свој досадашњи рад нисмо никада добили нити једну обичну захвалницу, нити нас је ико обилазио са циљем да види како радимо. Долазе пред сваке изборе политичари, сликају се са нама, сликају тренутно стање школе и обећавају да ће после избора да ураде баш то и то, али на крају ништа не буде. Ево, сада је локална самоуправа асфалтирала неколико сокака у селу. А да видите на шта личе путеви зими, ови путеви нису видели скоро никада путаре који чисте снег или бацају ризлу. Ми малтене возимо по

стаклу кад падне снег и кад зими долазимо на посао у школу. Све је наш ентузијазам и добра воља. “

Лопардинчанима је стало до родног краја. Има одсељавања у Бујановац и друге средине у којима постоји шанса лакшег обезбеђивања егзистенције. Али, не отуђивањем кућних огњишта Албанцима. Забележени су поједини примери купопродаје њива и плацева у ширем појасу атара, најчешће Ромима муслиманске вероисповести. Једине придошлице у село јесу неколицина Срба избеглица са Косова, усељених у откупљене и реновиране куће по посебном државном програму. Учитељ Томислав Јовановић стидљиво нам признаје: село би живнуло када би се педесетак нежењених момака и девојака одлучило на склапање бракава и рађање деце. Било би онда места и за четвртог учитеља!

Закључак

Према просветној делатности у мултиетничком и сиромашном Јабланичком округу – коме припада и основна школа „Бранко Радичевић“ из Бујановца, једина у којој се настава изводи на матерњем језику, са истуреним одељењем у етнички чисто српском селу Лопардинцу – Министарство просвете Републике Србије не поклања довољну пажњу. Државне институције требало би да конкретним мерама дају до знања локалним учитељима да посебно цене и уважавају њихов труд у пограничној зони. Од високих плата понекад су битнији хуманији услови рада и ваљана техничка опремљеност. (Уча Томислав Јовановић има пројектор и лаптоп из донација, али његова вредна и паметна дечица морају сваког дана, по неколико пута, да претрчавају стотинак метара до удаљеног школског тоалета.) Можда ће се тада за исказаном државном бригом повести и месна канцеларија и апатичне сеоске породице, скромно доприносећи опстанку дечије граје у школском дворишту и часног учитељског позива. Јер, без образованих људи и учитеља ентузијаста нема ни опстанка српским заједницама у најудаљенијим јужним општинама.

Литература

Живковић, Јован и Александра Костић. „Лопардинце (Бујановац).“ У *Село у пограничју источне и југоисточне Србије*, приредили Драгољуб Б. Ђорђевић, Ђура Стевановић и Драган Тодоровић, 395–416. Београд: Службени гласник и Завод за проучавање села, 2012.

Попис становништва, домаћинства и станова 2011. у Републици Србији. Београд: РЗС, 2012.

Фотографије

Слика 1. Издвојено одељење основне школе „Бранко Радичевић“ из Бујановца у Лопардинцу

Слика 2. Школски терен за спортске и друге културне активности

Слика 3. Санитарни чвор за школску децу и шупа за дрва за огрев

Слика 4. Јовановићеви ђаци прваци

Слика 5. Нова, трећа учионица у школској згради

Слика 6. Просторије вртића за предшколску припрему

Слика 7. Ученички радови

Слика 8. Промотивни школски плакати

Слика 9. Велелепна зграда новог православног храма и руинирани Дом културе

Слика 10. Интервјуери у друштву учитељског „стафа“ у Лопардинцу

Драган Тодоровић

Универзитет у Нишу

Филозофски факултет

Јован Живковић

Висока школа за васпитаче струковних студија

Алексинач

УЧИТЕЉЕВАЊЕ ТОМИСЛАВА ЈОВАНОВИЋА У ЛОПАРДИНЦУ (БУЈАНОВАЦ)

Резиме

Рад је проистекао из интервјуа са Томиславом Јовановићем, учитељем-путником у издвојеном одељењу основне школе “Бранко Радичевић“ из Бујановца у селу Лопардинце. Прегалаштву склон, сеоски уча засукао је руке и, поред постојеће две, оспособио и трећу учионицу за наставу са ђацима-првацима. Подржан у раду од две колегинице, Томислав из петних жила настоји да очува углед часног учитељског позива међу незаинтересованим сељацима, подучавајући најмлађе Лопардинчане. У раду преносимо његово виђење актуелне образовне политике и односа цеховних удружења према просветарима у пограничју, али и критике упућене локалној друштвеној заједници због неукључености у реализацију наставних и ваннаставних програма.

Кључне речи: Томислав Јовановић, учитељ, Лопардинце, Бујановац, југоисточна Србија.

TOMISLAV JOVANOVIĆ'S TEACHING IN LOPARDINCE (BUJANOVAC)

Summary

The paper is based on an interview with Tomislav Jovanović, a travelling teacher in the distant class in the village of Lopardince, linked to Bujanovac's elementary school “Branko Radičević.” The zealous village teacher invested all his energy into putting the third village classroom into shape, so that he could start educating a new group of first-graders. Tomislav is largely supported by two colleagues and he gives his best to defend the honour of his profession among the indifferent villagers, by teaching the young inhabitants of Lopardince. The paper is trying to present his view of the current educational policies, as well as the treatment which teachers on the border get from the teachers' association; besides this, he criticizes the local community for paying very little attention to putting the curricular and extracurricular programmes into practice.

Key words: Tomislav Jovanović, teacher, Lopardince, Bujanovac, Southeastern Serbia, border area.